

ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ КАСБ ТАЪЛИМИ ДАРСЛАРИДА ҚЎЛЛАШ

Каримова Мафтуна Нурдиновна^{1,2}, Ҳимматов Меҳрож Сирожиддин ўғли¹

¹Тошкент давлат аграр университети

²Tashkent International University of Education

E-mail: kmaftuna538@gmail.com

Аннотация. Ушбу мақолада таълимда талабалар учун бир неча замонавий, интерактив педагогик методлар, уларнинг афзалликлари, камчиликлари ва бир-биридан фарқлари ҳақида қисқача ёритиб берилган

Калим сўзлар: кичик гуруҳлаш, ролли ўйин, ишбон ўйин.

USE OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN VOCATIONAL EDUCATION CLASSES

Karimova Maftuna Nurdinovna^{1,2}, Khimmatov Mekhroj Sirojiddin o'g'li¹

¹Tashkent state agrarian university

²Tashkent International University of Education

E-mail: kmaftuna538@gmail.com

Abstract. In this article, several modern, interactive pedagogical methods for students in education, their advantages, disadvantages and differences from each other are briefly discussed.

Keywords: small grouping, role play, business game.

Замонавий таълим технологияларини касб таълими дарсларида қўллаш Республикамизнинг педагогик олим ва амалиётчилари илмий асосланган ҳолда Ўзбекистоннинг ижтимоий-педагогик шароитига мослашган таълим технологиялари ва таълим-тарбия амалиётида қўллашга интиломқдалар.

Таълим технологияларини ўқув жараёнига жорий этишнинг асосий шартлари қуйидагилардан иборат:

- "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури" мақсади ва вазифаларини рўёбга чиқариш учун таълимни жадаллаштириш зарурлиги;

- таълим-тарбия жараёнида ўқитувчи ва ўқувчи ролини ўзгартириш зарурлиги, фан-техника тараққиётининг ўта ривожланганлиги натижасида ахборотларни кескин кўпайиб бораётганлиги ва уларни ёшларга билдириш учун вақтнинг чегараланганлиги;

- кишилик жамияти ўз тараққиётининг шу кундаги босқичида назарий ва эмпирик билимларга асосланган тафаккурдан тобора фойдали натижага эга бўлган, аниқ яқунга асосланган техник тафаккурга ўтиб бораётганлиги;

- баркамол авлодии тайёрлаш талаби уларга энг илғор билим бериш усули ҳисобланган объектив борлиққа тизимли ёндашув тамойилидан фойдаланишни талаб қилишидадир.

Таълим жараёни юқорида санаб ўтилган бешта асосий шартларни барча талабларига жавоб берадиган таълимий тадбирдир. Қуйида биз баъзи бир замонавий таълим технологияларини дарс жараёнида қўллашнинг афзаллиги ва камчиликлари ҳақида фикр юритамиз:

Кичик гуруҳларда ишлаш ўқитувчи томонидан берилган маълум бир топшириқнинг ҳамкорликда бажариш учун ўқувчиларни кичик гуруҳларга ажратиш,

берилган топширикнинг ечиш йўллари, ишлаб чиқишни тақозо этувчи методдир. Ушбу метод қўлланилганда ўқувчи кичик гуруҳларда ишлаб, дарсда фаол иштирок этиш ҳуқуқига, бошловчи ролида бўлишга, бир-биридан ўрганишга ва турли нуқтаи назарларни қадрлаш имконига эга бўлади. Кичик гуруҳларда ишлаш методидида ўқитувчи бошқа ноанъанавий методларга қараганда вақтни тежаш имкониятига эга бўлади. Чунки ўқитувчи бир вақтнинг ўзида барча ўқувчиларни мавзуга жалб эта олади ва баҳолай олади.

"Кичик гуруҳларда ишлаш" методининг афзаллиги:

- ўқитиш мазмунини яхши ўзлаштиришга олиб келади;
- мулоқотга киришиш кўникмасининг такомиллашишига олиб келади;
- вақтни тежаш имконияти мавжуд;
- барча ўқувчилар жалб этилади,
- ўз-ўзини ва гуруҳлараро баҳолаш имконияти мавжуд;

"Кичик гуруҳларда ишлаш" методининг камчиликлари:

- кучсиз ўқувчилар бўлганлиги сабабли кучли ўқувчиларни ҳам паст баҳо олиш эҳтимоли бор;
- барча ўқувчиларни назорат қилиш имконияти паст бўлади,
- гуруҳлараро ўзаро салбий рақобатлар пайдо бўлиб қолиши;
- гуруҳ ичида ўзаро низо пайдо бўлиши мумкин.

Ишбоп ўйни методи берилган топширикларга кўра ёки ўйин иштирокчилари томонидан тайёрланган ҳар хил вазиятдаги бошқарувчилик қарорларини қабул қилишни имитация қилиш (тақлид, акс эттириш) методи ҳисобланади. Ўйин фаолияти бирон-бир ташкилот вакили сифатида иштирок этаётган иштирокчининг хулқ-атвори ва ижтимоий вазифаларини имитация қилиш орқали берилади. Бир томондан ўйин назорат қилинса, иккинчи томондан оралиқ натижаларга кўра иштирокчилар ўз фаолиятларини ўзгартириш имкониятига ҳам эга бўладилар. Ишбоп ўйинида роллар ва ролларнинг мақсади аралашган ҳолда бўлади. Иштирокчиларнинг бир қисми катъий белгиланган ва ўйин давомида ўзгармас ролни ижро этишлари лозим. Бир қисм иштирокчилар ролларини шахсий тажрибалари ва билимлари асосида ўз мақсадларини белгилайдилар. Ишбоп ўйинида ҳар бир иштирокчи алоҳида мақсадни бажариши керак. Ҳар бир иштирокчи аввал ўзининг вазифаси бўйича қарор қабул қилади, сўнгра гуруҳ билан маслаҳатлашади. Ушбу шахсий варақа бўйича мақсадга эришиш бутун гуруҳ аъзолари эришган натижаларга боғлиқдир. Ўйин якунида ҳар бир иштирокчи ва гуруҳ эришган натижаларига қараб баҳоланади.

"Ишбоп ўйни" методининг афзалликлари:

Ўқувчиларининг билимларини ва тажрибаларини ўз карашлари ва хулқлари орқали ифода этишга ёрдам беради.

Ўқувчининг бошланғич билимлари ва тажрибаларини сафарбар этиш учун яхши имконият яратилади.

Ўқувчилар ўз билимлари доирасидан келиб чиққан ҳолда имкониятларини намоён этишлари учун шароит яратилади.

"Ишбоп ўйин" методининг камчиликлари:

Ўқитувчидан катта тайёргарликни талаб этади.

Вақт кўп сарфланади.

Танланган мавзу ўқувчининг билим даражасига мос келиши талаб этилади.

Ўқувчининг ҳис-ҳаяжони тўғри қарор қабул қилишга халақит бериши мумкин.

"Ролли ўйин" методи - ўқувчилар томонидан ҳаётий вазиятнинг ҳар хил шарт-шароитларини сахналаштириш орқали кўрсатиб берувчи метод. Ролли ўйинларнинг ишбоп ўйинлардан фарқли томони баҳолашнинг олиб борилмаслигидадир. Ролли ўйинида ҳам ишбоп ўйин каби муаммони ечиш бўйича иштирокчиларнинг биргаликда фаол иш олиб боришлари йўлга қўйилган. Ролли ўйинлар ўқувчиларда шахслараро муомала малакасини шакллантиради.

Ролли ўйин методининг боскичлари:

1. Ўқитувчи мавзу бўйича ўйиннинг мақсад ва натижаларини белгилайди ҳамда ролли ўйин сценарийсини ишлаб чиқади.

2. Ўйиннинг мақсад ва вазифалари тушунтирилади.

3. Ўйиннинг мақсадидан келиб чиқиб ролларни тақсимлайди.

4. Ўқувчилар ўз ролларини ижро этадилар. Бошқа ўқувчилар уларни кузатиб турадилар.

5. Ўйин якунида ўқувчилардан улар ижро этган ролни яна қандай ижро этиш мумкинлигини изохлашга имконият берилади. Кузатувчи бўлган ўқувчилар ўз якуний мулоҳазаларини билдирадилар ва ўйинга хулоса қилинади. "Ролли ўйин" методида ўқитувчи ўқувчилар ҳақида олдиндан маълумотга эга бўлиши лозим. Чунки ролларий ўйнашда ҳар бир ўқувчининг индивидуал характери, хулқ-атвори муҳим аҳамият касб этади. Танланган мавзулар ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражасига мос келиши керак.

"Ролли ўйин" методининг афзаллик томонлари:

Ўқув жараёнида ўқувчиларда мотивация (қизиқиш)ни шакллантиришга ёрдам беради;

Ўқувчиларда шахслараро муомала малакасини шакллантиради;

Назарий билимларни амалиётда қўллай олишни ўргатади;

Ўқувчиларга берилган вазифани таҳлил қилиш малакаси шаклланади.

"Ролли ўйини" методининг камчилик томонлари:

Қўп вақт талаб этилади;

Ўқитувчидан катта тайёргарликни талаб этади;

Ўқувчиларнинг ўйинга тайёргарлиги турлича бўлиши мумкин;

Барча ўқувчиларга роллар тақсимланмай қолиши мумкин.

Ушбу тушунчаларни ўқув жараёнига кўчирадиган бўлсак, ўқитувчи педагогик ўқитиш воситалари ёрдамида таҳсил олувчиларга муайян шароитларда кўрсатган тизимли таъсири натижасида уларда жамият учун зарур бўлган ва олдиндан белгиланган ижтимоий сифатли интенсив тарзда шакллантирувчи ижтимоий ҳодиса деб таърифлаш мумкин. Юқорида биз таълим жараёнида фойдаланиладиган методларни танлаш вақтида ҳисобга олиниши лозим бўлган айрим жиҳатларни кўриб ўтдик.

Адабиётлар

1. Фарберман Б. Л. Илғор педагогик технологиялар. Т., „Фан“, 2020.
2. www.ziyouz.com